

5. Ffactorau cymdeithasol ac economaidd sy'n dylanwadu ar iechyd

Mae effaith ffactorau cymdeithasol ac economaidd ar iechyd unigolion wedi'i hen gydnabod a'i ddeall gan y Bartneriaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles, ac fe'i hystyrir yn yr Asesiad Anghenion. Mae'r rhan fwyaf o wasanaethau awdurdodau lleol yn effeithio ar iechyd mewn rhyw ffordd ac roedd y Strategaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles gyntaf yn cydnabod rôl gwasanaethau fel gofal cymdeithasol, tai, datblygu economaidd, addysg a thrafnidiaeth. Ond mae yno amryw o wasanaethau eraill fel glanhau strydoedd, cael gwared ar wastraff, a rheoliadau adeiladu sydd hefyd yn gallu effeithio ar iechyd pobl.

Mae'r Strategaeth yma unwaith eto yn rhoi blaenoriaeth i nifer o ffactorau dylanwadol allweddol sy'n cael effaith sylweddol ar iechyd.

5.1 Tai

Un effaith sylweddol ar iechyd a lles pobl yw ble a sut y maent yn byw. Nid yr amgylchedd ffisegol a chymdeithasol yn unig sy'n bwysig, mae'r cartref hefyd yn gynyddol yn lleoliad lle darperir gofal sy'n seiliedig ar y teulu a'r gymuned. Fe all tai gwael effeithio ar iechyd pobl.

Mae'r cysylltiad rhwng tai ac iechyd wrth gefnogi iechyd a lles pobl yn eu cartrefi wedi'u cofnodi'n helaeth ac fe'u hamlygwyd yn ddiweddar mewn Cylchlythyr Iechyd Cymru gan Lywodraeth y Cynulliad. Maent yn cynnwys y canlynol:

- Yr angen i fynd i'r afael ag amddifadedd yn ogystal â gwella gwasanaethau gofal iechyd os yw iechyd i wella.
- Mae buddsoddi mewn gwelliannau tai yn help i wella iechyd meddwl y trigolion
- Gellir gwella iechyd resbiradol trwy welliannau effeithlonrwydd ynni mewn tai
- Mae pobl ddigartref a grwpiau bregus eraill yn fwy tebygol o ddiodeff iechyd gwael na gweddill y boblogaeth ac maent yn fwy tebygol o wynebu anhawster wrth gael mynediad i wasanaethau iechyd

Mae yno nifer o fentrau a pholisïau tai sydd eisoes yn cyfrannu at iechyd, gofal cymdeithasol a lles pobl yng Ngwynedd megis:

- Cynllun Gweithredu Cefnogi Pobl
- Gwaith Gofal a Thrwsio yn Lleol

- Cynllun Effeithlonrwydd Ynni yn y Cartref *Yma i Helpu*
- Fforwm Digartrefedd Gwynedd
- Teleofal Gwynedd
- Cynlluniau Tai Gofal Ychwanegol arfaethedig
- Strategaeth Lletya Pobl Ifanc – Pobl Ifanc a Thai yng Ngwynedd Heddiw
- Strategaeth Lletya Pobl Hŷn Gwynedd

Ond mae angen integreiddio'r polisiau a'r prosiectau hyn mewn Strategaethau Lletya ar gyfer Plant a Phobl Ifanc ac ar gyfer Pobl Hŷn a thrwy hynny gydlynu'r agenda ataliol a sicrhau gweithio ar y cyd yn lleol i ddeall ac ymdrin ag effaith tai ar iechyd, gofal cymdeithasol a lles.

Beth rydym yn bwriadu ei wneud

Targedu materion tai sy'n tanseilio iechyd a lles

5.2 Tlodi

Fe all dyledion a thlodi effeithio nid yn unig ar iechyd corfforol unigolion ond hefyd ar eu hiechyd meddwl drwy greu straen, pryder ac iselder yn ogystal â chael canlyniadau cymdeithasol ehangach fel eithrio. Fel y nodwyd eisoes yn y Strategaeth gyntaf, mae Sefydliad Iechyd y Byd (WHO) yn amcangyfrif mai'r prif ffactor gwaelodol sy'n esbonio'r gwahaniaethau mewn statws iechyd rhwng unigolion yw amddifadedd cymdeithasol a thlodi.

Mae'r Undeb Ewropeaidd yn diffinio 'tlodi' a'r 'tlawd' fel "unigolion, teuluoedd a grwpiau o bobl y mae eu hadnoddau (materol, diwylliannol a chymdeithasol) mor gyfyngedig nes eu heithrio o'r ffordd o fyw sy'n dderbyniol o leiaf i'r Aelod-Wladwriaeth y maent yn perthyn iddi". Ystyrir tlodi, felly, fel symptom ac achos incwm isel, mynediad gwael i wasanaethau (fel iechyd ac addysg), cyfleusterau (fel canolfannau hamdden), cyfleoedd gwaith a thai o ansawdd da.

Er mai cyfran cymharol fach o boblogaeth Gwynedd sy'n byw yn yr amgylchiadau mwyaf difreintiedig mewn cymhariaeth ag ardaloedd eraill Cymru, mae yno gymunedau lle gwyddwn y bydd pobl yn dioddef lefelau uwch o salwch, yn wynebu mwy o risg o ddioddef salwch, a mynediad gwael at wasanaethau.

Un prosiect newydd yw **Prosiect Peilot Tlodi Plant Gwynedd**. Yn Chwefror 2005, cyhoeddodd Llywodraeth Cynulliad Cymru ei Strategaeth ar gyfer mynd i'r afael â thlodi plant yng Nghymru - 'Dyfodol Teg i'n Plant'. Nod y Strategaeth yw dileu tlodi plant yng Nghymru erbyn 2020. Fel rhan o'r prosiect yma, gwahoddwyd Gwynedd i fod yn un o'r ddwy ardal Awdurdod Lleol i redeg prosiect er mwyn helpu i adnabod ystod o gamau positif y gellid eu cymryd i ddelio â thlodi ar lefel leol. Datblygir y prosiect fel rhan o ymdrech ehangach i fynd i'r afael â lliniaru achosion ac asesu effeithiau tlodi plant yng Ngwynedd.

Mae yno nifer o brosiectau eraill sy'n gweithio yng Ngwynedd i fanteisio i'r eithaf ar y budd-daliadau sy'n cael eu hawlio mewn ymgais i liniaru tlodi. Mae menter 'Yma i Helpu' yn targedu wardiau difreintiedig ac yn cynnig nifer o wasanaethau, gwirio budd-dal yn un ohonynt.

Mae Cyngor Gwynedd a'r Adran Bensiynau wedi arwyddo Cytundeb gweithio ar y Cyd sy'n ymrwmo'r ddau sefydliad i weithio'n fwy agos er budd pobl hŷn trwy ei gwneud yn haws iddynt gael mynediad at nifer o fudd-daliadau. Mae mudiadau gwirfoddol fel Canolfannau Cynghori hefyd yn cynnig gwasanaethau cynghori ar ddyledion a budd-daliadau ac mae Partneriaeth Cyngor a Gwybodaeth Gwynedd wedi datblygu Ffurflen Arwyddbyst Gweithredol i hwyluso gweithio ar y cyd a gwella bywydau pobl trwy hybu mynediad mwy hwylus i'r gwasanaethau hyn.

Beth rydym yn bwriadu ei wneud

Cefnogi'r partneriaethau a'r mentrau hynny sy'n gweithio i ddileu tlodi yng Ngwynedd

5.3 Diogelwch Cymunedol

Mae Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd yn cydnabod y gall bodolaeth cymuned ddiogel i fyw ynddi gyfrannu tuag at les unigolyn ac o'r herwydd gellir ei ystyried yn ddylanwad sylweddol ar iechyd. Prif nodau'r Partneriaeth Diogelwch Cymunedol yw lleihau achosion o drosedd ac anhrefn o fewn y gymuned a thrwy hynny wneud sir Gwynedd yn lle diogel i fyw. Mae'r Partneriaeth hefyd yn cyfrannu'n benodol wrth fynd i'r afael ag agweddau amrywiol o drosedd ac anhrefn sy'n gallu cael effaith niweidiol ar yr unigolyn. Mae'r rhain yn cynnwys delio â thrais yn y cartref, troseddu ieuencid, camddefnyddio cyffuriau ac alcohol ac ofn troseddau.

Beth rydym yn bwriadu ei wneud

Adnabod themâu trawsbynciol lle gall y ddwy Partneriaeth weithio gyda'i gilydd i sicrhau cynnydd

5.4 Gwarchod y Cyhoedd

Mae'r Gwasanaeth Gweinyddol a Gwarchod y Cyhoedd yn gyfrifol am amryw o wasanaethau amgylcheddol sy'n gallu cael effaith sylweddol ar iechyd cyhoeddus. Mae'r rhain yn cynnwys iechyd a diogelwch galwedigaethol, gorfodi diogelwch bwyd a rheoliadau tai preifat, gwarchod iechyd a rheoli clefydau trosglwyddadwy a rheoli llygredd, yn cynnwys niwsans. Mae swyddogion hefyd

wedi ymgymryd â rôl gorfodi'r rheoliadau gwahardd ysmegu ac yn cael effaith sylweddol ar iechyd.

Mae'r Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd hefyd yn cynnal gwaith addysgol a hyrwyddo sy'n cyfrannu at yr agenda iechyd ataliol.

Beth rydym yn bwriadu ei wneud

Gweithio efo Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd i ehangu ei fewnbwn i faterion iechyd trawsbynciol

5.5 Trafnidiaeth

Cydnabyddir bod system drafnidiaeth effeithlon a chynaliadwy yn un o ofynion cymdeithas fodern, ffyniannus a chynhwysol. Fodd bynnag, fe all trafndiaeth, a thraffig y ffordd yn arbennig, gael effaith negyddol ar iechyd dynol a'r amgylchedd. Mae cyflymder traffig ar y ffordd yn un o brif achosion damweiniau, ac mae yno gysylltiad uniongyrchol rhwng difrifoldeb anafiadau â chyflymder uchel. Mae marwolaethau cerddwyr uchaf ymysg plant a phobl ifanc Gwynedd.

Ond, mae awyr glân yn elfen hanfodol o ansawdd bywyd da. Mae allyriadau trafndiaeth yn cyfrannu'n sylweddol at newid hinsawdd ac ansawdd awyr gwael yn lleol. Mae'r dystiolaeth gryfaf o effeithiau sŵn yn yr amgylchedd ar iechyd yn ymwneud â phoendod, tarfu ar gwsg, clefyd y galon a pherfformiad gan blant ysgol. Rhyddheir tri math o lygredd awyr gan gerbydau: allyriadau uniongyrchol gwenwynig fel bensin, carsinogen gwybyddus; nwyon tŷ gwydr fel carbon deuocsid, sy'n hybu cynhesu byd eang ac yn olaf gronynnau bach, sy'n gallu achosi mwrlwch ffocemegol (sy'n gwaethgu asma). Mae angen cwrdd â safonau ansawdd awyr a lleihau llygredd dŵr.

Er bod darparu gwasanaethau mor lleol â phosib yn un o egwyddorion y Bartneriaeth, cydnabyddir y bydd yno amrywiadau o hyd yn lefel yr angen i drafnidiaeth i gael mynediad at wasanaethau gofal iechyd, gofal cymdeithasol, a gwasanaethau cyhoeddus eraill, cyflogaeth, addysg, hamdden a gweithgareddau cymdeithasol a diet iach [pob un ohonynt yn effeithio ar iechyd a lles].

Mae Cyngor Gwynedd yn awdurdod trafndiaeth statudol ac o'r herwydd mae ganddo ddyletswydd statudol i roi arweiniad strategol wrth ddarparu amrediad o wasanaethau trafndiaeth o fewn ei ardal ddaearyddol. Fodd bynnag cafwyd cydnabyddiaeth ers tro bod diffyg dewisiadau trafndiaeth ymysg rhai rhannau o'r gymuned ac mewn rhai rhannau o'r Sir yn peri problem.

Ymateb i anghenion trafndiaeth unigolion a grwpiau nad ydynt yn cael eu diwallu gan foddau trafndiaeth eraill mwy confensiynol yw trafndiaeth gymunedol. Mae

ymgyngoriad yn cael ei gynnal ar hyn o bryd ar Strategaeth Trafnidiaeth Gymunedol ddrafft Gwynedd gyda'r Cyngor ac fe gynhaliwyd Asesiad Effaith Iechyd fel rhan o'r broses yma.

Mae'r Gwasanaeth Trafnidiaeth a Chynllunio ar hyn o bryd yn arwain adolygiad i adnabod yr holl drefniadau trafndiaeth o fewn yr Awdurdod ac adnabod y camau strwythurol a gweithredol i'w hystyried er mwyn symud ymlaen â'r dewis i sefydlu Uned Trafnidiaeth Integredig. Mae'r ymagwedd integredig yma o ystyried holl anghenion trafndiaeth defnyddwyr yn debygol nid yn unig o fod yn fwy cost effeithiol a gwneud gwell defnydd o adnoddau ond bydd hefyd yn gwasanaethu anghenion amrywiol pobl Gwynedd yn well.

Beth rydym yn bwriadu ei wneud

Targedu materion trafndiaeth sy'n dylanwadu ar iechyd ac yn rhwystro mynediad at wasanaethau iechyd a gofal

5.6 Natur Wledig

Mae Gwynedd yn ail yn unig i Bowys o ran arwynebedd tir yng Nghymru ac ar ôl Ceredigion a Phowys, dyma un o'r ardaloedd teneuaf ei phoblogaeth yng Nghymru. Mae llawer o Wynedd yn dod o dan ddsbarthiad Gwledig a ddatblygwyd gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol a dim ond ardaloedd Bangor a Chaernarfon sy'n dod o dan y dosbarthiad trefol.

Mae yno gyswllt agos rhwng yr amgylchedd ac iechyd pobl. Mae amgylchedd o ansawdd uchel yn galluogi pobl i fyw'n hirach mewn iechyd da. Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri yn gweithio i ddiogelu'r amgylchedd naturiol a hybu cyfleoedd ar gyfer hamdden sy'n hyrwyddo iechyd meddwl a chorfforol. Ond fe all problemau amgylcheddol fel llygredd a llifogydd beri risgiau sylweddol i iechyd os na chânt eu hasesu a'u rheoli'n briodol.

Nododd adroddiad gan Ganolfan Iechyd Cymru "*Proffil o iechyd yng nghefn gwlad Cymru*" (2007) bod sawl penderfynydd yn dylanwadu ar iechyd cefn gwlad, a bod modd herio'r rhagdybiaeth bod amgylcheddau cefn gwlad yn "fwy iach". Canfu'r adroddiad nad oedd statws iechyd yng nghefn gwlad Cymru yn unffurf, ond mae dadansoddi yn fater cymhleth yn erbyn y dangosyddion gwahanol a ddefnyddir i fesur ansawdd bywyd. Un ffactor sy'n dylanwadu ar iechyd a lles mewn ardaloedd cefn gwlad yw mynediad at wasanaethau iechyd a mynegwyd pryder yn ystod y broses ymgynghori ynghylch materion mynediad a phrinder dewis gwasanaethau yn enwedig yn Ne Gwynedd.

Yn fwy diweddar, cyhoeddodd Llywodraeth Cynulliad Cymru gynlluniau i sefydlu grŵp i gynghori ar ddatblygiad materion iechyd gwledig. Mae dogfen Cymru'n Un yn ymrwymo Llywodraeth y Cynulliad i lunio Cynllun Iechyd Gwledig ac mae'r

Bartneriaeth Iechyd Gofal Cymdeithasol a Lles yn croesawu'r bwriad yma. Bydd y Bartneriaeth yn gweithio gyda'r grŵp ac yn gweithredu'r argymhellion dilynol.

Beth rydym yn bwriadu ei wneud

Sicrhau bod materion iechyd cefn gwlad yn cael eu hystyried wrth adolygu, cynllunio a gweithredu gwasanaethau.

5.7 Torri'r cylch amddifadedd

Mae yno nifer o ardaloedd yng Ngwynedd sydd wedi eu dynodi'n swyddogol fel ardaloedd o amddifadedd. Yn aml iawn gwasanaethir yr ardaloedd hyn gan Bartneriaethau Cymunedau yn Gyntaf. Yn y gorffennol, targedwyd yr ardaloedd hyn gan nifer o asiantaethau a phartneriaethau ac maent wedi derbyn buddsoddiad sylweddol o ran cyllid a staffio. Arfarnwyd mentrau unigol ond ychydig o waith a wnaed i arfarnu'r effaith gronol ar iechyd y cymunedau. Cydnabyddir bod problemau iechyd, gofal cymdeithasol a lles yn parhau'n her yn yr ardaloedd hyn ac mae angen cynnal ymchwil i ganfod pa mor llwyddiannus y mae mentrau wedi bod yn y gorffennol.

Beth rydym yn bwriadu ei wneud?

Arfarnu effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd mentrau adfywio ar iechyd wrth geisio goresgyn amddifadedd

5.8 Camddefnyddio alcohol

Mae'r defnydd o alcohol yng Nghymru wedi bron â dyblu ers y 1960au. Yn yr un cyfnod mae pris alcohol, mewn perthynas â'r incwm cenedlaethol, wedi mwy na haneru. Mae'r alcohol sy'n cael ei yfed ymysg pobl ifanc rhwng 11 a 15 oed wedi cynyddu'n gyson yn ystod y cyfnod hwn, ac ar hyn o bryd, mae yfed trwm ymysg yr arddegau yng Nghymru gyda'r gwaethaf yn Ewrop.

Mae marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol yng Nghymru hefyd wedi cynyddu'n drawiadol yn yr ugain mlynedd diwethaf, ac mae llawer o'r rhai sy'n marw, yn marw'n ifancach nag yr oeddent ddegawd yn ôl. I'r unigolyn fe all camddefnyddio alcohol arwain at amryw o broblemau iechyd cysylltiedig, yn cynnwys

- Clefyd cardiofasgwlaidd
- Clefyd Gastro-berfeddol
- Clefyd seiciatrig
- Canser

Gellir ystyried alcohol hefyd fel ffactor sy'n cyfrannu at feichiogrwydd anfwriadol ac fe all hefyd achosi problemau iechyd pellach i'r plentyn yn y groth, os yw'r yfed yn parhau pan yw'r fam yn feichiog.

Mae alcohol yn gyfrifol am nifer o farwolaethau damweiniol yng Nghymru bob blwyddyn, ac mae'n ffactor sy'n cyfrannu at o leiaf hanner y troseddau treisgar a gofnodir. Bob blwyddyn yng Nghymru, mae tua 30,000 o ddyddiau gwelyau (gofal eilaidd) yn gysylltiedig â chamddefnyddio alcohol, gyda 15% o'r holl dderbyniadau i ysbytai oherwydd meddwdod alcoholaidd.

Yng Nghymru, cyfrifoldeb y Partneriaethau Diogelwch Cymunedol yw gweithredu Strategaeth Camddefnyddio Sylweddau (yn cynnwys alcohol) Llywodraeth y Cynulliad. Mae Partneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd yn cydnabod yr angen i ymladd camddefnyddio alcohol mewn sawl ffordd. Mae'n rhaid mynd i'r afael a chyfraniad alcohol i drosedd ac anhrefn, ond mae'r niwed i'r unigolyn hefyd yn bwysig. Bwriad y Partneriaeth yw comisiynu gwasanaethau addas a digonol i'r rhai sydd angen triniaeth ar gyfer camddefnyddio alcohol. Mae hefyd yn ceisio codi ymwybyddiaeth o faterion alcohol ymysg pob grŵp oedran, a darparu ymyrraeth gynnar i'r rhai sydd mewn perygl o ddatblygu problemau camddefnyddio alcohol.

Beth rydym yn bwriadu ei wneud

Cefnogi datblygu fframwaith comisiynu sy'n ail-ymdrin â'r gwahaniaeth cydbwysedd mewn adnoddau rhwng gwasanaethau cyffuriau ac alcohol

5.9 Y Celfyddydau mewn Iechyd a Lles

Mae gan y Celfyddydau rôl werthfawr i'w chwarae wrth hybu a lles ar bob lefel gan annog pobl i gymryd rhan a mwynhau gweithgareddau celfyddydol nid yn unig yn y gymuned leol ond hefyd mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol. Mae'r manteision yn eang, rhai ohonynt yn cynnwys defnyddio celf o fewn yr amgylchedd iechyd/gofal cymdeithasol adeiledig a'r defnydd o Therapiau Celf i ganolbwyntio ar les seicolegol.

Mae'r ddogfen ***Dyfodol y Celfyddydau yng Ngwynedd*** yn cefnogi'r defnydd o'r celfyddydau i wella iechyd pobl a'r bwriad yw gweithio'n agos gyda'r sector iechyd i addysgu ynghylch materion iechyd neu helpu pobl i ddod i delerau â phroblemau iechyd.

Yn ddiweddar rhoddwyd cychwyn gan Ymddiriedolaeth GIG Gogledd Orllewin Cymru ar ei 'Rhaglen y Celfyddydau mewn Iechyd a Lles' ei hun a bydd cynllun preswyl newydd yn ffurfio llinyn pwysig fydd yn cyfrannu at Nodau Strategol a Chynllun Gweithredu'r Ymddiriedolaeth, gan weithio mewn partneriaeth gyda

Chyngor Gwynedd ac asiantaethau eraill. Rhoddir rhagor o bwys hefyd ar bartneriaeth newydd Cynnwys y Cleifion a'r Cyhoedd yr Ymddiriedolaeth, gan annog lleoliadau gofal iechyd i fod yn fwy agored i'r gymuned ac i gynnal a noddi digwyddiadau, gweithdai ac arddangosfeydd ayb. Bernir bod y celfyddydau mewn iechyd yn chwarae rôl bwysig o fewn yr agenda Cynnwys y Cleifion a'r Cyhoedd ac fe all wneud cyfraniadau mawr i berthynas / rhyngwyneb y sefydliad gyda chleifion, ymwelwyr, gwirfoddolwyr a staff trwy amrywiaeth o brosiectau a digwyddiadau celfyddydol.

Yn ddiweddar darparodd rhaglen Artist Preswyl yn Ysbyty Gwynedd 'Cyswllt Creadigol - rhyngweithiad Celf mewn Gofal Canser' weithdai creadigol mewn creu mosaig a gwaith ffelt, gan ddatblygu pecynnau ffidlan a phocedi cysur ar gyfer eu defnyddio ym man aros Uned Dydd Alaw. Dengys y canfyddiadau bod y cleifion wedi elwa o'r sesiwn gweithdy mewn amryw o ffyrdd trwy roi hwb i'w hunan barch, lleihau pryder ac ofn cleifion a thrwy gymryd y sawl a gymerodd ran allan o 'rôl y claf'.

Beth rydym yn bwriadu ei wneud

Cydnabod a chefnogi pwysigrwydd y Celfyddydau mewn hybu iechyd a lles.

5.10 Newid hinsawdd

Rhagwelir y bydd newid yn yr hinsawdd yn effeithio ar bob agwedd ar fywyd. Mae'n broblem fyd eang ac eisoes wedi ei adnabod yn flaenoriaeth uchel yn lleol, yn genedlaethol a thu hwnt.

Dengys rhagdybiaethau newid yn yr hinsawdd Rhaglen Effeithiau Hinsawdd y DU (UKCIP), sy'n seiliedig ar amcangyfrifon gollyngiadau nwyon yn y dyfodol, y bydd newidiadau sylweddol yn y tywydd a'r tymhorau ym Mhrydain. Yng Ngwynedd gallwn ddisgwyl tymheredd cyfartalog uwch, hafau poethach a sychach, gaeafau mwynach a gwlypach a chynnydd mewn tywydd mwy eithafol megis stormydd garw a gwyntoedd mawr. Bydd y newidiadau hynny yn eu tro yn dylanwadu ar ansawdd hanfodion bywyd sef dŵr ac aer.

Fe fydd y newidiadau a nodir uchod a nifer o rai eraill yn dylanwadu'n uniongyrchol ar iechyd pobl gan gynnwys:

- Cynnydd mewn marwolaethau yn dilyn tywydd mwy garw, gwres uchel a chancr y croen
- Cynnydd mewn clefydau ac yn arbennig y rhai sy'n cael eu trosglwyddo gan bryfed ac mewn dŵr
- Mwy o achosion gwenwyn bwyd
- Newidiadau ar iechyd meddwl a lles pobl

Fe ymgynghorwyd ar gynllun gweithredu drafft ar addasu i newid hinsawdd “Ymateb i'n hinsawdd sy'n newid” gan y Cynulliad yn ystod 2007. Bydd y camau a adnabuwyd o fewn y ddogfen hon yn cael eu cynnwys o fewn Strategaeth Newid Hinsawdd newydd sy'n debygol o gael ei chyhoeddi yn ystod 2008. Nodwyd nifer o gamau gweithredu o fewn y ddogfen megis rhai yn ymwneud â safonau bwyd, clefydau newydd a chanllawiau i ymateb i dywydd poeth. Yn ogystal fe nodwyd y dylid annog sefydliadau i asesu effeithiau newid yr hinsawdd ar yr awyrgylch gwaith ac addasu i sicrhau gweithlu iach.

Yma yng Ngwynedd mae newid hinsawdd wedi ei adnabod fel un o'r saith blaenoriaeth strategol ar gyfer Gwynedd fel rhan o waith Gwynedd Yfory ac o ganlyniad bydd pwyslais cynyddol ar ymateb i'r sialens. Mae cynllun er mwyn cydweithio i leihau ôl-troed carbon sefydliadau cyhoeddus yn y sir eisoes wedi ei ddatblygu sy'n cael ei arwain gan Gyfadran Amgylchedd Cyngor Gwynedd a'i gysgodi gan y Bwrdd Gwasanaethau Lleol newydd. Fe fydd y Bartneriaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles yn cefnogi'r prosiect ac yn sicrhau fod ystyriaethau iechyd yn cael y sylw priodol.

Beth rydym am ei wneud

Sicrhau fod yr effaith ar iechyd yn sgil unrhyw newid yn yr hinsawdd yn cael ei adnabod a bod ymyraethau iechyd yn cael eu datblygu i ymateb i'r her

Mynd i'r afael â'r ffactorau cymdeithasol ac economaidd sy'n dylanwadu ar iechyd

Meysydd allweddol ar gyfer gweithredu	Beth rydym yn bwriadu ei wneud
5.1 Tai	Targedu materion tai sy'n tanseilio iechyd a lles
5.2 Tlodi	Cefnogi'r partneriaethau a'r mentrau hynny sy'n gweithio i ddileu tlodi yng Ngwynedd
5.3 Diogelwch Cymunedol	Adnabod themâu trawsbynciol lle gall y ddwy Bartneriaeth weithio gyda'i gilydd i sicrhau cynnydd
5.4 Gwarchod y Cyhoedd	Gweithio efo Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd i ehangu ei fewnbwn i faterion iechyd trawsbynciol.
5.5 Trafnidiaeth	Targedu materion trafndiaeth sy'n dylanwadu ar

	iechyd ac yn rhwystro mynediad at wasanaethau iechyd a gofal
5.6 Natur Wledig	Sicrhau bod materion iechyd cefn gwlad yn cael eu hystyried wrth adolygu, cynllunio a gweithredu gwasanaethau
5.7 Torri'r cylch amddifadedd	Arfarnu effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd mentrau adfywio ar iechyd wrth geisio goresgyn amddifadedd
5.8 Camddefnyddio alcohol	Cefnogi datblygu fframwaith comisiynu sy'n ail-ymdrin â'r gwahaniaeth cydbwysedd mewn adnoddau rhwng gwasanaethau cyffuriau ac alcohol
5.9 Y Celfyddydau mewn Iechyd a Lles	Cydnabod a chefnogi pwysigrwydd y Celfyddydau wrth hybu iechyd a lles
5.10 Newid yn yr hinsawdd	Sicrhau fod yr effaith ar iechyd yn sgil unrhyw newid yn yr hinsawdd yn cael ei adnabod a bod ymyraethau iechyd yn cael eu datblygu i ymateb i'r her